

FÓRUM ARCHIVÁROV

----- Roč. XI č. 9 -----

----- November 2000 -----

№ 4. archívnych dní na Slovensku ...

Milí hostia, kolegyne a kolegovia!

Rok 2000 je aj rokom 50. výročia vzniku Štátneho ústredného bankého archívu v Banskej Štiavnici.

Štátny ústredný banký archív vďačí za svoje exponované postavenie v sústave štátnych archívov SR nezastupiteľnej jedinečnosti svojich archívnych fondov a zbierok, ktoré sú neoceniteľným dedičstvom. Archív zabezpečuje odbornú starostlivosť o historický súbor nielen písomných, ale i kreslených záznamov (mapy a plány), ktoré vypovedajú o takmer piatich storočiach erárneho a súkromného podnikania v odvetviach baníctva, hutníctva, železiarstva, mincovníctva, lesného hospodárstva,

ale aj činnosti v príbuzných odboroch a v baníckom školstve.

Snahy o zachovanie písomností vzniknutých z činnosti bankých inštitúcií – bankých komôr a bankých súdov – začali vznikať už v stredoveku, pretože mali nielen veľký právny ale i hospodársky význam. Tieto písomnosti sa uschovávali vo zvláštnych miestnostiach /Schreib-stuben), do ktorých mal prístup iba pracovník poverený správou archívu alebo vedúci úradníci komory.

Organizovaná starostlivosť o písomnosti banskej povahy existovala už v 16. storočí. Postupom času sa začali objavovať prípady, keď archívy

banských komôr neboli v požadovanom poriadku. Spôsobili to aj výrobné problémy, ktorým sa úradníci venovali až natoľko, že im nezostal čas venovať sa archívu. Na území Slovenska postupne vznikli tri hlavné banské archívne centrá. Najväčším centrom bol archív Hlavného komorskogrófskeho úradu v Banskej Štiavnici. Do tohto archívu pribudol po jeho zrušení v r.1851 archív Banskej komory v Banskej Bystrici a v r.1873 aj archívy Vrchného inšpektorského úradu v Smolníku a Banského riaditeľstva v Diosgyőri. Roku 1919 archív postupne prevzal aj archívne fondy banských a hutníckych úradov a závodných správ.

Druhým centrom bol archív Banského kapitanátu v Banskej Bystrici. Obdobným centrom pre východné Slovensko bol Banský kapitanát v Smolníku, od r.1859 v Košiciach a od r. 1867 definitívne v Spišskej Novej Vsi.

V týchto archívoch tiež nebola písomnostiam venovaná potrebná starostlivosť. V najhoršej situácii sa nachádzal archív Štátneho banského riaditeľstva v Banskej Štiavnici. Na nevyhovujúce uloženie písomností poukázal vo svojej správe z r. 1932

štátny archívár J. Morávek, ktorý tu vykonal prieskum. Archív sa už vtedy nachádzal v dvanástich nevyhovujúcich miestnostiach. Morávek preto prišiel s návrhom vytvoriť akýsi slovenský banský archív.

V nasledujúcich rokoch sa však nič neurobilo na sprístupnenie archívu. Dokazuje to aj sťažnosť univerzitného profesora Loehra, ktorú poslal čs. veľvyslanectvu vo Viedni v novembri 1937. Poukázal v nej síce na stredoeurópsky význam archívu, súčasne ale aj na nemožnosť použiť archívne dokumenty na štúdium. Túto situáciu kritizoval v r.1942 aj štátny inšpektor archívov a knižníc prof. Branislav Varsik, ako i ďalší, ktorí sa usilovali o vytvorenie slovenského banského archívu.

V rokoch 1942 –43 sa vážne začalo týmto problémom zaoberať Ministerstvo dopravy a verejných prác – Štátne banské a hutnícke závody v Bratislave. Vtedy mesto Banská Bystrica ponúklo na adaptáciu budovu bývalej chlapčenskej školy, alebo zdarma pozemok pre novostavbu. Tento plán sa však nezrealizoval pre vojnové udalosti.

Znárodnením všetkých súkromných banských spoločností a banských

závodov na území Čs. republiky (dekrétom prezidenta republiky zo dňa 24. 10. 1945 a vyhláškami ministerstva priemyslu zo 7. 3. 1946) boli vytvorené predpoklady k plánovanému prieskumu a ťažbe jednotlivých druhov nerastných surovín.

Po podrobnom prerokovaní vtedajšieho celkového stavu rozvoja čsl. rudného baníctva vládnymi činiteľmi bolo v r.1948 rozhodnuté, aby Ústredné riaditeľstvo Čsl. dolů s podriadenými zložkami vykonalo potrebný prieskum a zistilo možnosti zvýšenej ťažby všetkých nerastných surovín v existujúcich banských závodoch aj so sprístupnením starých opustených baní a s vyhľadávaním nových rudných zdrojov v spolupráci so Štátnym geologickým ústavom v Prahe.

Na pracovnej porade úzkeho kruhu banských odborníkov Ústredného riaditeľstva Čsl. baní, n.p. v Prahe, zvolanej na 13. 1. 1949 generálnym riaditeľom Ing. Svätoplukom Radom, došlo k posúdeniu dovtedajších nie veľmi povzbudivých výsledkov prieskumu opustených rudných lokalít. Aby sa zabránilo neúčelnému otváraniu starých baní a ich banských diel, prišiel Dr. Juraj

Schenk s návrhom, aby pred každým začatím otváracích a zmähacích prác v opustených baniach bol aspoň orientačne vykonaný predbežný prieskum najdôležitejších písomných a mapových materiálov, ktoré sa zachovali v archívoch podnikov a banských závodov.

Tento návrh bol prijatý v plnom rozsahu a Dr. Ing. Schenk bol poverený, aby zistil, kde a v akom stave sa nachádza archívny materiál. Po zistení neuspokojivého stavu uloženia písomného materiálu boli tieto skutočnosti prerokované aj na Ústrednom riaditeľstve Čsl. baní, n.p. na spoločnej porade 2. 11. 1949 so správou Archívu ministerstva vnútra v Prahe. Na tejto porade bolo rozhodnuté, že Ústredné riaditeľstvo Čsl. baní, n.p. urýchlene zriadi dva ústredné banské archívy a to jeden v Čechách a druhý na Slovensku. Do nich budú postupne sústredené všetky archívne písomnosti, vzťahujúce sa k predchádzajúcemu banskému podnikaniu na celom území čsl. štátu. Tento archívny materiál mal byť usporiadaný tak, aby na základe výsledkov predbežného odborného a historického výskumu boli získané prevádzkové údaje, ktoré by mohli slúžiť ako spoľahlivé podklady k ďalšiemu

úspešnému rozvoju predovšetkým rudného baníctva.

Po dôkladnom prerokovaní všetkých požiadaviek a po uvážení možnosti najvhodnejšieho umiestnenia archívnych dokumentov bolo dohodnuté, aby ústredný banký archív pre Čechy, Moravu a Sliezsko bol zriadený v Kutnej Hore a ústredný banký archív pre Slovensko v Banskej Štiavnici, teda v mestách preslávených v minulosti svojim rudným bohatstvom a vyspelým baníctvom, v ktorých boli už k dispozícii rozsiahle historické archívne fondy. Zabezpečením potrebných prípravných prác bol poverený Dr. Ing. Juraj Schenk, ktorý viedol rokovania aj s MsNV v Banskej Štiavnici.

Výsledkom rokovaní bolo, že MsNV v Banskej Štiavnici prislúbil uvoľniť k umiestneniu ÚBA pre Slovensko stredovekú dvojposchodovú budovu č. 202/II (Rubigallov dom) na Nám. sv. Trojice. Okrem budovy venoval veľkú parcelu na novostavbu novej účelovej budovy ÚBA za predpokladu, že pre túto výstavbu budú vládou ČSR uvoľnené potrebné finančné prostriedky. Všetky potrebné opatrenia mali byť ukončené do konca prvého štvrtroka 1950. Súčasne bolo

rozhodnuté, že ÚBA pre Slovensko bude organizačne začlenený pod Oblastné riaditeľstvo, Bane a huty na Slovensku, n.p. v Bratislave, ktoré malo zo svojho rozpočtu zabezpečovať aj potrebné finančné prostriedky.

Na slávnostné založenie ÚBA pre Slovensko prišli do Banskej Štiavnice početní hostia a zástupcovia štátnych úradov, verejnoprávnych inštitúcií a podnikových organizácií z Prahy a z celého Slovenska. Dňa 30. 3. 1950 o 10.00 hod. sa zišli vo veľkej zasadacej sieni závodného riaditeľstva Rudné bane a huty na farebné kovy n.p., ktoré sa nachádzalo v starobylej budove Komorského dvora. Po krátkom uvítaní prítomných účastníkov závodným riaditeľom Ing. Eduardom Fignom a predsedom závodnej rady Antonom Lacom odobrali sa účastníci do budovy ÚBA pre Slovensko na Trojičnom námestí. Pred budovou už boli zhromaždení v slávnostných rovnošatách baníci banskoštiavnických rudných baní, žiaci baníckej školy a bankí učni z Ústavu pre banký dorast, aj mnohí obyvatelia mesta. Slávnosť založenia archívu začala o 11.00 hod. v budove archívu v miestnosti č. 14 (najväčšia miestnosť) za prítomnosti zástupcov Ministerstva vnútra, Ministerstva priemyslu,

Ústredného riaditeľstva Čsl. baní, n.p. v Prahe, Oblastného riaditeľstva Bane a huty na Slovensku, n.p. v Bratislave, podnikových riaditeľstiev slovenských bankových národných podnikov, masových organizácií atď. Za predsednícky stôl zasadli JUDr. Čenek Burkoň, sekčný šéf MV a prednosta archívu MV v Prahe, Alžbeta Bürgerová, predsedníčka MsNV v Banskej Štiavnici a JUDr. Tibor Kováč, zástupca Oblastného riaditeľstva Bane a huty na Slovensku, n.p. v Bratislave. Všetkých prítomných privítal novoustanovený riaditeľ ÚBA pre Slovensko Jozef Gindl, ktorý pred týmto menovaním pôsobil ako stredoškolský profesor na gymnáziu a súčasne vykonával aj funkciu riaditeľa múzea a archívu mesta Banskej Štiavnice.

Po prejavoch podpredsedu ONV v Banskej Štiavnici Štefana Sokolíka, predsedníčky MsNV v Banskej Štiavnici Alžbety Bürgerovej, zástupcu Oblastného riaditeľstva Bane a huty na Slovensku JUDr. Tibora Kováča a niektorých ďalších osobností bola podpísaná zakladacia listina ÚBA pre Slovensko.

Z textu listiny vyplýva, že archív je určený pre úschovu a starostlivosť o banké archiválie všetkého druhu,

zvlášť pre archiválie jednotlivých bankových podnikov a bankových úradov na Slovensku, právnických a fyzických osôb na Slovensku vôbec a pre ich prebádanie ako pre účely vedecké, tak hlavne pre výskumníctvo a plánovanie v bankom podnikaní.

Hneď od vzniku archívu začali pracovníci archívu prednostne zachraňovať a sústreďovať do budovy archívu najviac ohrozené archívne fondy, ktoré boli nevhodne uložené v komorskom dvore bansko-štiavnického riaditeľstva rudných baní a iných podnikových riaditeľstiev. Súčasne sa začalo s ich usporadúvaním a sprístupňovaním pre potreby bankogeologického prieskumu. Účinnú pomoc malému počtu pracovníkov archívu poskytla predovšetkým Banskohutnícka archívna komisia v Prahe. Spolu s Archívom ministerstva vnútra a Maticou banskohutníckou v Prahe organizovala početné pracovné brigády zo zamestnancov inštitúcií a vysokoškolských poslucháčov.

Pod vedením a podľa pokynov Archívu ministerstva vnútra vypracovala 16. 4. 1951 Banskohutnícka archívna komisia inštrukcie pre ÚBA pre Slovensko.

Usporiadáním sústredených archívnych materiálov a ich sprístupnením pre pracovníkov čsl. rudných baní a geologického prieskumu preukázal archív nevšednú pohotovosť pri ich využívaní pre ďalší rozvoj slovenského rudného baníctva, vtedy tak naliehavého odborného bansko-geologického výskumu starých nálezísk rôznych rúd. Tento výskum vykonávala v archíve v r. 1951 – 1958 zvláštna skupina pracovníkov pod vedením známeho banského odborníka a vynikajúceho znalca slovenského rudného baníctva Ing. Arpáda Bergfesta, bývalého banského radcu čsl. štátnych baní vo výslužbe. Počas svojej existencie táto skupina vypracovala 100 väčších či menších bansko-historických správ, ktoré boli postupne odovzdávané riaditeľstvám banských národných podnikov, príslušným banským závodom, ako aj jednotlivým zložkám geologického rudného prieskumu a geologického ústavu Dionýza Štúra v Bratislave. Tieto správy uľahčili a postupne skrátili vykonávanie prieskumných a otváracích prác na rôznych starých banských lokalitách a v niektorých prípadoch priamo zamedzili vykonávaniu týchto prác, pretože by boli neehospodárne alebo celkom zbytočné.

ÚBA prešiel od svojho vzniku viacerými organizačnými zmenami. Pri svojom vzniku bol ÚBA organizačne pričlenený k Oblastnému riaditeľstvu baní a hút pre Slovensko v Bratislave. Odbornú a metodickú pomoc pri vedení archívu poskytoval poradný zbor, tzv. kuratórium, zložené zo zástupcov banských, hutníckych a archívnych orgánov. Archív sa riadil podľa inštrukcií, ktoré boli pre neho vydané.

Od 1. 1. 1952 bol ÚBA pričlenený k Záposlovenskému rudnému prieskumu v Turčianskych Tepliciach a od tohto dátumu bolo k archívu pričlenené Banské múzeum Dionýza Štúra v Banskej Štiavnici. Na základe príkazu ministra hutného priemyslu a rudných baní č. 26/1953 prevzal archív aj starostlivosť o spisovne banských podnikov a závodov.

ÚBA od 1. 4. 1952 až do konca marca 1958 podliehal Ústavu pre výskum rúd, rezortnému ústavu Ministerstva hutného priemyslu a rudných baní v Prahe ako jedno z jeho výskumných stredísk. 1. apríla 1958 prešiel archív do správy Geologického ústavu D. Štúra v Bratislave a 1. júla 1958 ho prevzalo Povereníctvo vnútra v Bratislave –

Slovenská archívna správa. Archív sa tak dostal do jednotnej archívnej siete a bol začlenený do Štátneho slovenského ústredného archívu ako jeho banské oddelenie. Štatútom Štátneho slovenského archívu z 23. 1. 1963 bol názov archívu zmenený na oddelenie hospodárstva Štátneho slovenského archívu s perspektívou jeho rozširovania aj na ďalšie úseky. Pri prevzatí archívu do správy Slovenskej archívnej správy Povereníctva vnútra bolo banské múzeum od archívu odčlenené a nebola prevzatá ani výskumná skupina, ktorá asi o rok nato zanikla. V archíve sa zamerala celá práca na sústredenie archívnych celkov, ktoré sa ešte nachádzali mimo archívu, na roztriedenie a sprístupňovanie archívnych fondov a na vypracúvanie archívnych pomôcok. V rokoch 1960 – 61 boli do oddelenia hospodárstva ŠSA sústredené archívne fondy uložené dovtedy v archíve Rudných baní v Kremnici, v r. 1961 – 63 archívy komorských panstiev, erárnych lesných úradov, účelová agenda z obvodných banských úradov, ďalšia časť archívu Gerambovskej banskej únie a iné.

V r. 1964 vydala Slovenská archívna správa "Sprievodcu po

archívnych fondoch" ŠSÚA, oddelenia hospodárstva v Banskej Štiavnici, ktorého vypracovali pracovníci archívu pod vedením vtedajšieho riaditeľa archívu dr. Jozefa Vozára, Dr.Sc.

S účinnosťou od 1. 7. 1968 bolo archívu prinavrátené nielen jeho pôvodné postavenie, ale aj jeho pôvodný názov "Ústredný banký archív v Banskej Štiavnici".

Na základe Zákona SNR č. 149/1975 Zb. o archívnictve bol názov Ústredný banký archív zmenený na "Štátny ústredný banký archív v Banskej Štiavnici". Úlohou archívu podľa tohto zákona je zhromažďovať, odborne a vedecky spracúvať a sprístupňovať archívne dokumenty pochádzajúce z činnosti orgánov a organizácií z odvetví baníctva, hutníctva, geologického prieskumu a iných príbuzných odvetví na území Slovenskej republiky a ich predchodcov. Dozerá na vyradovanie písomností pochádzajúcich z činnosti týchto orgánov a organizácií.

Poslaním archívu je poskytovať potrebné služby širokej odbornej i laickej verejnosti zaujímajúcej sa o históriu banského podnikania a vývoja s ním súvisiacich odvetví

z uchovaných a sprístupnených archívnych dokumentov.

Významnou vedecko-výskumnou úlohou archívu bol výskum baníctva na Piargu (teraz Štiavnické Bane), ktorý sa uskutočňoval v r. 1967 – 1968. Týmto výskumom sa získali základné východiská pre budúcu prognózu exploatácie nerastných surovín v tomto ťažobnom poli.

Z archívnych dokumentov sa získavajú aj dôležité údaje o kultúrnych pamiatkach banských miest. Archív poskytuje služby nielen pracovníkom banských a geologicko-prieskumných závodov, ale aj vodohospodárskym pracovníkom – vzhľadom na komplexnú sústredenosť dokumentácie. V r. 1981 – 82 sa pracovníci archívu podieľali na vypracovaní úlohy: Automatizovaný informačný systém národných výborov – vydobyté priestory, ložiská a rudy v okrese Žiar n/Hronom. V minulosti to boli práce: Výskyt ortute a jej ťažba v Malachove a možnosti jej eliminácie zo životného prostredia a práca Rudno – Brehy – Pukanec – možnosti exploatovania zlatých a strieborných rúd.

Samostatnú pozornosť si zasluhuje rozsiahly 5 – zväzkový Nemecko-slovenský banícko-hutnícky slovník.

V súčasnej dobe pracovníci archívu ukončujú ústavnú úlohu "Produkcia kovov v štiavnicko - hodrušskom rudnom rajóne".

Archív začal svoju činnosť, ako som už spomenul, v objekte č. 202/II. – Rubigallov dom na Nám. sv. Trojice. V r. 1972 získal z dôvodu nedostatku najmä depotných priestorov budovu na Radn. nám. č. 4. V r. 1980 odovzdal Rubigallov dom pre potreby mesta a ako náhradu získal budovu na Radn. nám. č. 16 – budovu rektorátu akadémie, ktorá bola revitalizovaná pre potreby archívu v r. 1984 – 1992 a stala sa jeho ústrednou budovou. Budova je opatrená EPS a EZS. Archívne dokumenty tu našli stánok, aký im právom patrí.

Počas existencie archívu sa v jeho vedení vystriedali šiesti riaditelia. Prvým, ako som vyššie spomenul bol prof. Jozef Gindl, CSc. v r. 1950 – 1958 a tiež neskôr v r. 1971 – 1979, druhým riaditeľom bol Dr. Jozef Vozár, Dr.Sc. v r. 1958 – 1967, tretím bol prof. Vojtech Bolerázsky v r. 1967 – 1970, štvrtým bol prom. hist. Štefan Buzalka v r. 1971 a piatym môj predchodca PhDr. RNDr. Ján Novák, CSc. v r. 1979 – 1991. Všetci menovaní sa zaslúžili o poznanie histórie baníctva, hutníctva

a lesníctva s využívaním archívnych dokumentov archívu.

Počas 50-ich rokov pracovalo v archíve viac než 100 pracovníkov. Dňa 8. júna 2000 sa zišli v Banskej Štiavnici zástupcovia MV SR, významných celoslovenských inštitúcií, štátnych archívov, banských úradov, závodov a spolkov, škôl a múzeí a ďalší pozvaní hostia, aby si spolu s predstaviteľmi mesta a okresu Banská Štiavnica, no najmä so súčasnými i bývalými pracovníkmi ŠÚBA pripomenuli jeho 50-ročné jubileum. V dopoludňajších hodinách sa uskutočnilo rozšírené zasadnutie VAR, na ktorom bol prerokovaný návrh zákona o archívoch a registratúrach.

Dovoľte mi i na tomto fóre srdečne poďakovať všetkým pracovníkom, ktorí v archíve pracovali. Súčasnému pracovnému kolektívu archívu vyslovujem slová vďaky a želim veľa úspechov pri napĺňaní ďalších zámerov. Veď všetko, čo sa na pôde archívu zrodilo v priebehu uplynulých piatich desaťročí, je dielom nadmieru obetavých a oddaných archivárov, ktorí neraz v neuveriteľne ťažkých podmienkach vytvorili dielo, ktoré je a bude trvalou chválou nielen ich, ale aj pýchou nášho mesta i národa. Nech sú ich činy vzorom pre nás súčasníkov i pre tých, čo nastúpia v budúcnosti na naše miesta.

ZDAR BOH !!!

PhDr. Jozef Surovec

Naše úspechy a problémy pri preberaní a dopĺňaní archívnych fondov a zbierok Štátneho ústredného banského archívu

Aj keď prevažná väčšina prítomných kolegýň a kolegov pozná špecifické postavenie nášho archívu, ako to spomenul vo svojej prednáške riaditeľ ŠÚBA Dr. Surovec, nedá mi, aby som ešte raz nepripomenula, že Štátny ústredný banský archív od

svojho založenia v roku 1950, bol určený výhradne k zhromažďovaniu, ukladaniu a účelovému spracovaniu všetkých archívnych dokumentov, ktoré sa vzťahovali a vzťahujú na banské podnikanie na území Slovenska. V neskoršom období sa

k oblasti baníctva pripája i oblasť hutníctva, geologického prieskumu a iných príbuzných odvetví.

Hneď od začiatku čakala pracovníkov archívu neľahká úloha zachrániť archívne fondy, ktoré boli uložené v nevyhovujúcich priestoroch tzv. Kammerhofu v Banskej Štiavnici, ale aj v iných bankských podnikoch na Slovensku. Prvým archívnym fondom, ktorý prevzal archív do úschovy bol rozsiahly archívny fond Hlavného komorskogrófskeho úradu v Banskej Štiavnici, ktorý bol uložený v 11 434 balíkoch a krabiciach. Aj po odbornom spracovaní a sprístupnení zostal našim najvýznamnejším, ale aj najrozsiahlejším fondom s rozsahom cca 1022,4 bm a 16 705 jednotlivinami bankských máp a plánov (celkove fond obsahuje 19 901 jednotlivín). V roku 1950 boli do archívu postupne preberané ďalšie archívne fondy – Banské riaditeľstvo v Banskej Štiavnici, Banícka a lesnícka akadémia v Banskej Štiavnici, Banícka škola v Banskej Štiavnici, Banský úrad na Vindšachte, Správy šácht Alžbeta, František, Maxmilián v Banskej Štiavnici, Správa huty v Banskej Štiavnici, v Banskej Bystrici, v Kremnici, v Žarnovici, Banská komora v Banskej Bystrici, Banská pokladňa

v Banskej Bystrici, Továreň na zbrane v Banskej Bystrici, Substitučný banký súd v Brennbergu.

V roku 1951 boli postupne preberané archívne fondy bankských súdov, substitučných bankských súdov, bankských komisariátov, bankských kapitanátov, revírnych bankských úradov, obvodných bankských úradov, ale aj druhý najrozsiahlejší fond Vrchný inšpektorský úrad v Smolníku s rozsahom cca 207,52 bm, archívne fondy hút a niektorých bankských závodov. Zo štátnej banskej správy bol prevzatý Vládny komisariát pre banké a hutnícke záležitosti v Bratislave, Ministerstvo dopravy a verejných prác – odbor VII. v Bratislave, Povereníctvo priemyslu a obchodu – odbor VIII. Banská administratíva, Povereníctvo priemyslu a obchodu – odbor IX. Štátne banké a hutnícke závody, Povereníctvo SNR pre verejné práce, odbor VI. Štátne banké a hutnícke závody v Banskej Bystrici, banko-policajné úrady, ako napr. Štátna ústredná banká inšpekcia pre Slovensko v Bratislave, Banské hajtmanstvo v Bratislave, Slovenský banký revír v Bratislave, Zväz bankých a hutníckych závodov. V priebehu ďalšieho roku boli

preberané archívne fondy bratských pokladníc.

Na preklenutie počiatkových ťažkostí s preberaním archívnych fondov veľkého počtu a rozsahu z menej i viac vzdialenejších miest na Slovensku poskytla archívu účinnú pomoc predovšetkým Banskohutnícka archívna komisia v Prahe. Spolu s Archívom ministerstva vnútra v Prahe a Maticou banskohutníckou v Prahe organizovala už v roku 1950 početné pracovné brigády zo zamestnancov inštitúcií a poslucháčov vysokých škôl v Prahe. Vďaka tejto pomoci mohlo byť prevzaté do archívu vyše 60 archívnych fondov za obdobie prvých 5 rokov.

Od roku 1951 sa v archíve súbežne s náročným preberaním fondov vykonával aj bansko-historický výskum starých nálezísk rúd v rôznych lokalitách Slovenska. Možno i vďaka týmto bansko-historickým správam sa archív ako inštitúcia dostáva do povedomia rôznych inštitúcií a banských závodov, ktoré sa už neobávali odovzdávať registratúry svojich právnych predchodcov. Pri preberaní archívnych dokumentov postupoval archív podľa inštrukcie, ktorú vypracovalo Oblastné riaditeľstvo baní a hüt na Slovensku v Bratislave

a schválil Archív ministerstva vnútra v Prahe.

V období prvých desiatich rokov činnosti prevzal Ústredný bankový archív do svojej úschovy podstatnú časť archívnych fondov. Po roku 1961 sa už prevzaté archívne fondy v prevažnej miere len dopĺňali o nové prírastky, ktoré sa nachádzali v jednotlivých národných podnikoch, hlavne však na podnikovom riaditeľstve Rudných baní v Banskej Bystrici a na podnikovom riaditeľstve Železorudných baní v Spišskej Novej Vsi. Podnikové riaditeľstvo Železorudných baní v Spišskej Novej Vsi odovzdalo v roku 1955 i časť písomností vlastnej registratúry, ako aj časť registratúr právnych predchodcov, ktoré im však začiatkom 60-tych rokov boli na ich vyžiadanie vrátené späť. Podobne to bolo i s písomnosťami registratúry predchodcov n. p. Kovohuty Krompachy. V zdôvodnení vtedajší vedúci bankového oddelenia ŠSÚA uviedol, "že archívny materiál Krompašských závodov na med', úč. spol. Krompachy z obdobia rokov 1937-1946 svojou povahou nepatrí do ŠSÚA, ale do podnikového archívu". Archívne dokumenty spomenutých závodov sa do úschovy podarilo ŠÚBA získať až koncom 90-tych rokov.

Ako vyplýva zo stručného prehľadu preberania archívnych fondov, boli do nášho archívu v tomto počiatočnom období preberané len písomnosti z činnosti rôznych banských inštitúcií a závodov, svetlou výnimkou je prevzatie plánov a technických výkresov z činnosti Kachelmannovej strojárne, úč. spol. vo Vyhniach, i časť osobného fondu Ing. Alexandra Valentényiho, ktorý v tomto závode pôsobil.

Na základe rozhodnutia Povereníctva školstva a kultúry boli v roku 1961 prevzaté od Banského múzea Dionýza Štúra v Banskej Štiavnici banské mapy a plány, listiny, pečatidlá rôznych banských úradov a inštitúcií (napr. Hlavného komorskogrófskeho úradu, Banskej komory, Banského úradu na Vindšachte, Hutného úradu v Banskej Štiavnici a pod.). V období 60-tych rokov sa k trvalej úschove začali preberať i registratúry obvodných banských úradov, ktoré potenciálne archívne dokumenty po uplynutí prevádzkovej potreby odovzdávali priamo ÚBA. Táto prax je zachovávaná aj v súčasnosti. V tomto období sa postupne do archívu dostávajú i registratúry inštitúcií, zaniknutých v polovici 50-tych rokov, ako napr. Štátnej ústrednej banskej

inšpekcie pre Slovensko v Bratislave, Československé huty n. p., oblasťná správa v Bratislave a iné.

Obdobie 70-tych rokov je charakteristické v prvom rade tiež postupným dopĺňaním už prevzatých fondov. Zároveň sa však do archívu dostávajú i archívne dokumenty dokumentujúce uhoľné baníctvo, no i príbuzné odvetvia, hlavne oblasť geologického prieskumu. V roku 1970 sa na základe vzájomnej dohody s riaditeľstvom n. p. Novácke uhoľné bane prevzala časť registratúry tohto n. p. od roku 1959, archívny fond sa doplnil v roku 1985 a 1994. V druhej polovici roku 1972 sa prevzala časť registratúry n. p. Inžiniersko-geologický a hydrogeologický prieskum Žilina. Získalo sa i torzo registratúry Štátnej čípkárskej školy v Banskej Hodruši z obdobia rokov 1932 – 1951. Tento archívny fond bol však na základe rozhodnutia Archívnej správy Ministerstva vnútra v roku 1987 delimitovaný do ŠOKA Žiar nad Hronom – pobočka v Banskej Štiavnici. V tomto období odovzdal vtedajší Štátny archív v Košiciach časť registratúry Správy štátnych solivarov v Prešove z rokov 1920 – 1952. Archívny fond sa nám podarilo doplniť až v roku 1992, kedy nám podnikový

archív š. p. Solivary Prešov odovzdal ďalšiu časť registratúry nielen samotného závodu, ale aj právneho predchodcu. No aj napriek tomuto doplneniu, je archívny fond nekompletný, hlavne z obdobia do roku 1945.

V prvej polovici 80-tych rokov mal archív za sebou už 30 rokov svojej činnosti. Pri tejto príležitosti možno konštatovať, že prevažná väčšina archívnych fondov a zbierok už bola spracovaná a sprístupnená. Pri spracovávaní takých rozsiahlych fondov, aké sú sústredené v našom archíve sa postupne ponachádzali časti rôznych fondov, ktoré bolo účelnejšie vyčleniť ako samostatné fondy a neponechávať ich pri tom fonde, s ktorým sa prevzali.

Podľa metodického pokynu Archívnej správy Ministerstva vnútra sa v roku 1980 zahájili práce na spresňovaní evidenčných listov jednotného archívneho fondu. Túto príležitosť bolo vhodné využiť aj na dodatočné zapísanie archívnych fondov, ktoré sa vyčlenili z rôznych rozsiahlych fondov. Do knihy prírastkov sa tak zapísalo až 30 nových fondov. Spomedzi nich však 3 boli delimitované do iných archívov. Torzo osobného fondu MUDr. Jakuba

Weinera bolo delimitované do ŠOKA Žilina, Škola na výrobu detských hračiek na Vindšachte do ŠOKA Žiar nad Hornom – pobočke v Banskej Štiavnici, torzo písomností Finančnej prokuratúry v Košiciach do ŠOBA Košice. V tomto období sa do ŠÚBA získali duplikáty záverečných správ o geologických prácach na Slovensku z Geofondu v Bratislave, ktorý si ponechal len ich originály. Záverečné správy začali postupne odovzdávať i Geologický ústav Dionýza Štúra v Bratislave, podnikové riaditeľstvo n. p. Rudné bane v Banskej Bystrici i Inžiniersko-geologický a hydrogeologický prieskum Žilina. Potenciálne archívne dokumenty z počiatočného obdobia svojej činnosti začali odovzdávať i Generálne riaditeľstvo rudných baní a magnezitového priemyslu v Bratislave, podnikové riaditeľstvo Geologického prieskumu v Spišskej Novej Vsi a Slovenský banký úrad v Bratislave. Úspešne sa podarilo doplniť plány a technické výkresy z činnosti Kachelmannovej strojárne, úč. spol. vo Vyhniach, ktoré v rokoch 1983, 1984 a 1991 odovzdali Pohronské strojárne v Hliníku nad Hronom, a v roku 1999 aj Slovenské banké múzeum v Banskej Štiavnici.

Podobne ako náš archív, aj iné štátne archívy odovzdali archívne dokumenty, ktoré sa svojim obsahom líšili od archívnych fondov a zbierok sústredených v týchto archívoch. ŠOKA Žiar nad Hronom delimitoval do ŠÚBA torzo úradných kníh a písomností k fondom Banícka a lesnícka akadémia v Banskej Štiavnici, Bratská pokladnica v Banskej Štiavnici a v Podbrezovej a Vrchný inšpektorský úrad v Smolníku.

Slovenský národný archív v Bratislave delimitoval zo svojich fondov Zväz baníkov energetického a palivového priemyslu v Prievidzi, Magnezitový priemysel, úč. spol. v Bratislave, Vládný komisariát pre štátne banké a hutnícke závody v Bratislave.

Obdobie 90-tych rokov je charakterizované rozsiahlymi zmenami v hospodárstve Slovenska. V oblasti predarchívnej starostlivosti ŠÚBA sa to dotklo tak ústredných orgánov štátnej správy, ako aj mnohých závodov. Spomedzi ústredných orgánov štátnej správy ako samostatné inštitúcie zanikli Slovenský banký úrad v Bratislave a Slovenský geologický úrad v Bratislave. Svoju činnosť ukončili i podnikové riaditeľstvo Slovenských magnezitových závodov v Košiciach, podnikové riaditeľstvo

Geologického prieskumu v Spišskej Novej Vsi, podnikové riaditeľstvo Západodoslovenských kameňolomov a štrkopieskov v Bratislave, podnikové riaditeľstvo Východoslovenských kameňolomov a štrkopieskov v Spišskej Novej Vsi, podnikové riaditeľstvo Slovenského priemyslu kameňa v Leviciach. Najrozsiahlejšie zmeny však nastali v rudnom baníctve. V dôsledku likvidácie zanikli závody Rudných baní v Banskej Štiavnici, v Španej Doline, v Dúbrave, i v Pezinku, čiastočné zmeny nastali i v samotnom podnikovom riaditeľstve v Banskej Bystrici. Zo závodov podliehajúcich š. p. Železorudné bane Spišská Nová Ves likvidácia postihla závody v Smolníku a v Rožňave. Z ostatných inštitúcií môžeme spomenúť závod Slovenských magnezitových závodov v Košiciach, Niklovú hutu v Seredi, podnikové riaditeľstvo Banských stavieb v Prievidzi.

Mnohé kolegyne i kolegovia mi dajú isto za pravdu, že také rozsiahle práce, aké je potrebné zabezpečiť pri likvidácii inštitúcií, vyžadujú nemalé úsilie. Pracovníci štátnych archívov, ktorí zabezpečujú predarchívnu starostlivosť musia mať nielen rozsiahle vedomosti z odboru archívniectva, ale hlavne praktické

skúsenosti. V nemálo prípadoch musia disponovať i znalosťami rôznych právnych predpisov. Začiatky zabezpečovania prác v dôsledku likvidácie inštitúcií boli aj v našom archíve veľmi ťažké a náročné. Možno aj preto, že prevažná väčšina organizácií bola z rezortu ministerstva hospodárstva. Likvidátori menovaní týmto ministerstvom nevenovali, ale ani v súčasnosti nevenujú dostatočnú pozornosť prácam na zabezpečení odovzdania registratúry do štátneho archívu. O likvidácii organizácie sme sa v nemálo prípadoch dozvedeli len vďaka iniciatíve podnikového archívára. Niektorí zodpovední pracovníci likvidujúcich organizácií si zabezpečenie odovzdania písomností registratúry predstavovali tak, že pracovníci nášho archívu si všetky práce zabezpečia sami a oni len podpíšu zápisnicu o odovzdaní archívnych dokumentov. Napriek tomu bola dobrá spolupráca pri príprave registratúr na odovzdanie do ŠÚBA v SMZ Košice (podnikové riaditeľstvo i závod) a v Niklovej hute Sereď.

V dôsledku týchto zmien sa nám podarilo skompletizovať banské mapy a plány archívnych fondov Hlavného komorskogrófskeho úradu v Banskej Štiavnici, Štátneho banského

riaditeľstva v Banskej Štiavnici, i Banský meračský úrad na Vindšachte, ktoré sa nachádzali v závode Rudných baní v Banskej Štiavnici. No i tak zostáva archívny fond Hlavného komorskogrófskeho úradu nekompletný, chýbajú ešte banské mapy a plány z oblasti Kremnice, a z oblasti Banskej Hodruše.

Podnikový archív š. p. Železorudných baní v Spišskej Novej Vsi mal vo svojej úschove časti niektorých archívnych fondov, ktoré sa nachádzali aj v našom archíve. Pri skartačných konaniach sme sa snažili presvedčiť zodpovedných pracovníkov, aby nám ich odovzdali, no bez úspechu. Obrat nastal až koncom deväťdesiatych rokov a to v dôsledku zásadnej zmeny právnej subjektivity, Železorudné bane sa stali súkromnou akciovou spoločnosťou. Z tohto titulu sme ich požiadali, aby nám odstúpili písomnosti registratúry národného i štátneho podniku a samozrejme aj archívne dokumenty právnych predchodcov. Rokovania boli zdĺhavé a až za pomoci Odboru archívnictva a spisovej služby MV SR sa podarilo dosiahnuť, že nám požadované archívne dokumenty odovzdali. ŠÚBA si tak doplnil tieto archívne fondy: Pyrit, sirokýzové, medeno- a železorudné

bane v Smolníku, Rimamuránsko-šalgotárjánsku železopriemyselnú úč. spol. so sídlom v Budapešti, Krompašské závody na meď, úč. spol. Krompachy, Pohornádsku železopriemyselnú úč. spol. v Krompachoch, "RUDA", banské a hutnícke závody úč. spol. v Bratislave, i zbierku banských máp a plánov Železorudných baní v Spišskej Novej Vsi do znárodnenia. Okrem toho získal 32 nových archívnych fondov.

V dôsledku likvidácie podnikového riaditeľstva š. p. Východoslovenské kameňolomy a štrkopiesky Spišská Nová Ves, sme okrem samotnej registratúry získali aj 3 archívne fondy z činnosti jeho predchodcov.

V tomto období sa do ŠÚBA získali vo väčšom počte písomnosti osobných fondov, napr. osobný fond bývalého riaditeľa ŠÚBA Jozefa Gindla, CSc., osobné fondy viacerých banských odborníkov a významných geológov, ale o nich Vás bude podrobnejšie informovať vo svojej prednáške PhDr. Jozef Surovec.

Čo mňa osobne veľmi mrzí, je tá skutočnosť, že aj naďalej pretrváva snaha niektorých podnikových archívov ponechať si vo svojej správe archívne dokumenty z činnosti rôznych právnych predchodcov do znárod-

nenia, v mnohých prípadoch len ich torzo, a to aj na úkor toho, že o nich vie len veľmi málo bádateľov. Spomedzi viacerých podnikových archívov spomeniem aspoň archív a. s. Cementáreň Lietavská Lúčka a podnikový archív Hornonitrianskych baní, závod v Handlovej. Archívne fondy, ktoré majú v úschove by sme v budúcnosti radi získali.

Obdobie posledných, ale aj nadchádzajúcich rokov môžeme charakterizovať ako veľmi náročné a to vzhľadom na veľmi rýchle zmeny v hospodárskej situácii prevažnej väčšiny organizácií, ktoré evidujeme v rámci predarchívnej starostlivosti. K organizáciám, v ktorých je likvidácia už pred ukončením, pribúda čoraz viac organizácií v konkurznom konaní. V súčasnosti evidujeme 14 organizácií v likvidácii, resp. v konkurze. Zostáva nám len dúfať, že rokovania s likvidátormi, resp. so správcami konkurznej podstaty o príprave potenciálnych archívnych dokumentov na odovzdanie do nášho archívu budú úspešné a obohatíme si archívne fondy a zbierky o nové prírastky.

Vážené kolegyně a kolegovia, dovoľte mi, aby som svoj príspevok ukončila informáciou o počte archívnych fondov a zbierok nášho

archívu. K 31. decembru 1999 sme mali zaevidovaných 271 archívnych fondov a zbierok v celkovom množstve 5 795,29 bm a 109 491 jednotlivín. Z tohto množstva je 1 662,73 bm a 46 088 jednotlivín ešte neusporiadaných.

V priebehu toho roku (do 30. 9. 2000) sme k trvalej archívnej úschove prevzali 5 nových archívnych fondov, 3 archívne fondy sme doplnili o nové prírastky. Prírastky archívneho materiálu k 30. 9. 2000 činia 122,12 bm a 48 jednotlivín.

Mgr. J. Schillerová

Zo sveta

Dve významné archivárske podujatia v Nemecku

V októbri 2000 sa v Nemecku uskutočnili dve významné archivárske podujatia s medzinárodným dosahom. Prezentovala sa na nich aj Spoločnosť slovenských archivárov, ktorú na základe požiadania jej výboru zastupoval prof. PhDr. Leon Sokolovský, CSc., vedúci Katedry archivníctva a pomocných vied historických Filozofickej fakulty UK v Bratislave.

Od 8. do 10. októbra 2000 sa konalo v Regensburgu **6. Kolokvium stredoeurópskych archivárskych spoločností**, ktorého usporiadateľom

bol Spolok nemeckých archivárov. Zúčastnili sa na ňom predstavitelia archivárskych organizácií zo Švajčiarska, Rakúska Nemecka, Slovenska, Česka, Bosny a Hercegoviny, z Ukrajiny, Chorvátska a Poľska. Boli pozvaní a prihlásení aj kolegovia zo Slovinska a Maďarska, z rozličných dôvodov sa však nakoniec nemohli zúčastniť.

Odborné rokovanie kolokvia viedol predseda Spolku nemeckých archivárov dr. N. Reimann. Prvú tému k problematike aktuálnych otázok pod názvom *Zlepšenie*

komunikácie medzi archívárskymi spoločnosťami a výmena informácií uviedol prof. P. Csendes z Rakúska. Zdôraznil potrebu vypracovania stratégie medzinárodnej kooperácie profesných združení archívárov v strednej Európe a potrebu včasnej a presnej informovanosti na stredo-európskej úrovni o akciách v jednotlivých krajinách, aby sa ich podľa možnosti mohli zúčastniť aj zástupcovia zo zahraničia.

V následnej diskusii sa prítomní dohodli na vypracovaní adresára stredo-európskych archívárskych spoločností. V tejto súvislosti zaznel tiež návrh, aby sa podľa možnosti s dostatočným predstihom pripravoval aj ročný kalendár odborných podujatí archívárov v jednotlivých krajinách i na medzinárodnej úrovni. Preto sa odporučilo, aby jednotlivé archívárske spoločnosti čo najskôr informovali už o svojich akciách plánovaných na rok 2001. Z ďalších otázok sa prerokovala ešte možnosť zriadenia internetovej stránky stredo-európskych archívárskych spoločností. Odporučilo sa tiež jednotlivým národným organizáciám, aby si zriadili svoje vlastné webovské stránky.

Ako nanajvýš aktuálny sa javí aj problém výmeny odborných publikácií

z archívnictva. V tomto smere vyšla s iniciatívou najmä nemecká strana, ktorá požiadala, aby jej boli oznámené presné adresy, na ktoré by mohla posilať svoje knihy, časopisy a ostatné materiály. Záujem o vzájomnú výmenu informácií však deklarovali aj ostatní účastníci kolokvia.

V ďalšom priebehu rokovania vystúpil s referátom o *problematike obnovy archívnej služby v Bosne a Hercegovine* predseda bosnianskeho združenia archívárov a riaditeľ Historického archívu v Tuzle dr. A. Kožar. Informoval o vojnových škodách, v dôsledku ktorých boli v krajine za posledné roky zničené nielen mnohé archívne fondy ale aj celé archívy. Archívnictvo v Bosne a Hercegovine ako celok bolo prakticky paralyzované a až do súčasnosti sa ho ešte nepodarilo v plnej miere obnoviť. V tejto súvislosti požiadal všetky zúčastnené archívárske spoločnosti a ich prostredníctvom aj príslušné krajiny o materiálnu, ale aj metodickú a ďalšiu nevyhnutnú pomoc.

V nadväznosti na predchádzajúcu tému sa medzi prítomnými rozvinula diskusia o sprístupňovaní archívnych fondov politických (stranických) organizácií a štátnych (mocenských) inštitúcií. Hovorilo sa o situácii na

Ukrajine, v Nemecku, Chorvátsku, Poľsku, Česku i na Slovensku. Výsledkom bol jednoznačný záver, že rozhodujúcim, ba v podstate jediným činiteľom by malo byť v tejto veci výlučne odborné archivárske stanovisko, bez akéhokoľvek politického ovplyvňovania.

S ďalším pripraveným referátom vystúpil dr. J. Poraziński. Bola to *správa o činnosti Poľského zväzu archivárov v rokoch 1997 – 2002*, čiže nielen retrospektíva ale aj perspektíva. Značnú časť vystúpenia pritom venoval otázkam financovania tohto profesného archivárskeho združenia. V závere prezentoval úmysel, aby sa kolokvium stredoeurópskych archivárov v roku 2002 konalo v poľskom Štetíne.

Pri tejto príležitosti oznámil prof. P. Csendes, že 7. Kolokvium stredoeurópskych archivárov sa plánuje na 11. – 12. septembra roku 2001 vo Viedni. Diskusné príspevky k referátu dr. J. Porazińskiego boli vlastne výmenou informácií, ako je to s financovaním činnosti archivárskych spoločností v jednotlivých krajinách. Každá spoločnosť má určité špecifiká. Diapazón možností pritom siaha od výlučných zdrojov z členských príspevkov až po štátne dotácie.

Posledný bod pracovného rokovania kolokvia tvorili všeobecné otázky. V jeho rámci sa najviac pozornosti venovalo účasti odborníkov, t. j. samotných archivárov na riadení (vedení) štátnych archívnych organizácií a štruktúr. Aj v tomto smere sú podľa jednotlivých štátov značné rozdiely. Účastníci kolokvia sa jednomyselne zhodli na názore, že na čele archívnych organizácií a v ich riadiacich štruktúrach by mali pôsobiť predovšetkým školení, respektíve pôvodným povoláním profesionálni archivári.

Inou otázkou, ktorá rezonovala na rokovaní bola vedľajšia pracovná činnosť archivárov. Túto vykonávajú archivári všade tam, kde nie sú za svoju hlavnú pracovnú činnosť dostatočne finančne odmeňovaní.

Súčasťou odborného programu 6. Kolokvia stredoeurópskych archivárskych spoločností bola tiež vychádzka po historickom centre Regensburgu a odborná exkurzia do Ústredného archívu kniežacieho rodu Thurn und Taxis, do regensburského Biskupského ústredného archívu a do Archívu mesta Regensburg.

Na regensburské rokovanie stredoeurópskych archivárskych spoločností nadväzoval časovo

bezprostredne **71. Nemecký archívny snem**, ktorý sa uskutočnil v dňoch 10. až 13. októbra v Norimberku. Usporiadal ho Spolok nemeckých archivárov a zúčastnilo sa na ňom približne 900 archivárov z celej Spolkovej republiky Nemecko ako aj hostia z 20 krajín Európy.

Prvou akciou, ktorá prebehla v utorok 10. októbra, teda ešte pred oficiálnym začiatkom snemovania, bolo otvorenie odborného veľtrhu archívnej techniky pod názvom ARCHIVISTICA. Potom nasledovalo oficiálne prijatie zahraničných hostí a vybraných účastníkov 71. Nemeckého archívneho snemu na hrade Kaiserburg predstaviteľmi Slobodného štátu Bavorsko a mesta Norimberok. Súčasťou tohto prijatia bola prehliadka pozoruhodnej výstavy archívnych dokumentov *Norenberc – Nürnberg 1050 bis 1806*, ktorá bola inštalovaná pri príležitosti 950. výročia prvej písomnej zmienky o Norimberku. Práve toto výročie sa stalo hlavným dôvodom, prečo sa 71. Nemecký archívny snem konal práve v tomto roku v tomto meste.

Oficiálne otvorenie 71. Nemeckého archívneho snemu sa uskutočnilo 11. októbra. Po pozdravoch bavorského štátneho

ministra pre vedu, výskum a umenie a hlavného mešťanostu Norimberka vystúpil s úvodnou prednáškou nazvanou *Budúcnosť minulosti. – Prehustenie komunikačnej siete a archívnictvo* filozof prof. H. Lübbe zo švajčiarskeho Zürichu. Nasledujúci referent dr. J. van Albada z Paríža sa vo svojej prednáške *ICA – medzi realizmom a idealizmom* zaoberal významom a aktivitami Medzinárodného komitétu archivárov (ICA). Tretí referát na tému *Nemecké archívnictvo v medzinárodnom rámci* predniesol dr. K. Oldenhave z Koblenzu.

V diskusii, ktorá nasledovala po úvodných troch referátoch sa hovorilo o potrebe vytvoriť, respektíve dotvoriť regionálne skupiny krajín v rámci celého sveta, činnosť ktorých by koordinoval ICA. Jednou z nich by mala byť „Európa“ obsahujúca priestor od Islandu po Ural. Okrem toho tu zazneli návrhy, aby sa medzinárodné diskusie archivárov rozšírili z doterajšej úrovne vedúcich funkcionárov (šéfov rezortov a organizácií) aj na úroveň vlastných archivárov – odborníkov v jednotlivých špecializáciách, čím by sa stali nielen fundovanejšie ale aj oveľa plodnejšie v priemete do archívnej teórie i praxe.

Rokovanie 71. Nemeckého archívneho snemu potom pokračovalo v štyroch sekciách zameraných na aktuálne problémy nemeckého archívnictva: I. Tvorba nových archívnych fondov na začiatku 3. tisícročia. Stav a štandardy. II. Ochrana a využívanie archívneho kultúrneho bohatstva – problémový vzťah? III. Archívna práca v meniacich sa rámcových podmienkach. IV. Archívne činnosti v digitálnom období. Po skončení práce sekcií sa konalo tzv. Forum Gehobener Dienst. Hovorilo sa na ňom o odbornej príprave, práci a profesných problémoch stredného archívneho personálu.

Program snemu pokračoval vo štvrtok 12. októbra 2000, keď na osobitných rokovaníach zasadlo osem odborných skupín. Tieto skupiny vytvorili archívári a ostatní záujemcovia podľa jednotlivých typov archívov a tak boli aj nazvané: 1. Archívári v štátnych archívoch; 2. Archívári v mestských archívoch a archívoch osobitných

územných spoločností; 3. Archívári v cirkevných archívoch; 4. Archívári v panských, rodových a domácich archívoch; 5. Archívári v hospodárskych archívoch; 6. Archívári v archívoch parlamentov, politických strán, nadácií a združení; 7. Archívári v archívoch masovokomunikačných prostriedkov; 8. Archívári vo vysokoškolských archívoch a archívoch vedeckých inštitúcií.

V osobitne vymedzenom čase sa konalo valné zhromaždenie Spolku nemeckých archívárov. Po ňom nasledovalo druhé plenárne zasadanie zamerané na bilanciu desiateho výročia jednoty nemeckého archívnictva, ku ktorej došlo v dôsledku zániku NDR. V tom čase sa zahraniční a ostatní hostia zúčastnili na rozličných exkurziách a iných sprievodných akciách. Na záver dňa a zároveň i celého 71. Nemeckého archívneho snemu sa v gotickom dome sv. Vavrinca uskutočnil slávnostný organový koncert.

Leon Sokolovský

Zomrel PhDr. Michal Kušík, CSc.

Len niekoľko dní po dovŕšení 85 rokov, dňa 2. októbra 2000, po dlhej a ťažkej chorobe zomrel prvý čestný predseda Spoločnosti slovenských archivárov, dlhoročný riaditeľ Štátneho ústredného archívu /dnes Slovenského národného archívu/, zakladateľ slovenskej archívnej teórie, pedagóg, filológ, no predovšetkým pozorný a výnimočný kolega PhDr. Michal Kušík, CSc.

Narodil sa 20. septembra 1915 v Hornej Žďáni. Najskôr pôsobil ako stredoškolský profesor latinčiny a dejepisu, no v roku 1949 pre jeho politický postoj, keďže nesúhlasil so zatváraním cirkevných škôl, toto povolanie musel zanechať a svoje nové pracovisko na šťastie nás, dnešných archivárov, našiel v Pôdohospodárskom archíve, kde pôsobil ako vedúci pracovník bratislavskej pobočky, neskôr ako vedecký vedúci Slovenskej archívnej správy a 12 rokov ako riaditeľ Štátneho ústredného archívu SSR. Okrem jeho

významnej odbornej činnosti, okrem množstva publikovaných prác, z ktorých azda najznámejšou sú Urbáre feudálnych panstiev, recenzií, prekladov, nám mnohým archivárom bol známy najmä tým, že vyučoval stredovekú a klasickú latinčinu na FF UK v Bratislave pre študentov archívnictva. Mnohí sme obdivovali jeho perfektné jazykové znalosti, pracovný elán. Okrem odborných aktivít sa snažil vybudovať vhodný stánok pre Štátny ústredný archív SSR, čo sa mu aj v roku 1984 podarilo zavŕšiť, veď novostavba dnešného Slovenského národného archívu sa uskutočnila vďaka jeho zariadenosti. Bol pedagógom, na ktorého študenti nikdy nezabudnú. Pedagogická činnosť mu určite bola blízka, veď aj on sám po rokoch stretnutí si presne pamätal mená svojich bývalých žiakov. Aj táto skutočnosť je dôkazom toho, že Dr. Kušík bol človekom, ktorý vnímal svoje okolie a snažil sa pomôcť,

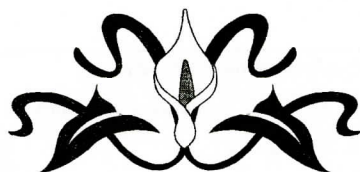
poradiť všetkým, ktorí sa na neho obrátili.

Mnohí z nás obdivovali jeho vitalitu aj na zasadnutiach redakčnej rady Slovenskej archivistiky, odborného časopisu, ktorý vďaka za svoj vznik práve jemu. Nezastupiteľná je jeho práca pri zakladaní archivistiky ako vednej disciplíny, veď jeho úvaha Archívnictvo v klasifikácii vedy sa stala základom novej vednej disciplíny, ktorá odvtedy nadobudla nové rozmery. O jeho jazykovej zdatnosti svedčí množstvo recenzovaných prác z maďarskej, francúzskej odbornej literatúry a samozrejme práce dokazujúce jeho vynikajúcu znalosť latinského jazyka. Bolo o ňom všeobecne známe, že na rôzne jubileá

svojich kolegov často posielal latinské pozdravné listy, ktoré v nás mladších archívároch ešte viac umocňovali obdiv k jeho osobe.

Mala som tú česť a mohla som sa zúčastniť oslavy jeho 80 - tých narodenín. Bolo to len nedávno. Rozprával o svojich aktivitách a plánoch z oblasti latinskej filológie. Mnohé z nich už zostanú nedokončené, veď silnejúca choroba mu zabránila v ich zrealizovaní. Za svoje celoživotné dielo si zasluhuje nielen našu úctu a obdiv, ale aj to, aby si jeho meno zapamätali nielen jeho súčasníci, ale aj archívári budúcich generácií.

Veronika Nováková

Naši jubilanti

K životnému jubileu srdečne gratulujeme a prajeme veľa zdravia, šťastia, osobných a pracovných úspechov našim kolegom:

Dicová Mária

ŠOKA Stará Ľubovňa

PhDr. Kvasnicová Oľga

ŠOKA Topoľčany

Prof. PhDr. Novák Jozef, DrSc. FF UK Bratislava

Vydáva Spoločnosť slovenských archívárov 10 x ročne

Redakčná rada: V. Nováková, L. Vrteľ, J. Hanus, Z. Kollárová, I.Graus,

V. Hrtánková, V. Morišová

Technická úprava: ŠOKA v Šali, J.Benciová

Náklad: 380 ks

Povolilo: MK SR 1472/96

ISSN 1335-6658

